

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
збірник наукових праць
(за матеріалами науково-практичної конференції)

Одеса
2023

УДК:376
П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол №4 від 26.10.2023 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І. Л. – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В. А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцента кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**

Відповідальний редактор – професор **Соколова Г. Б.**

Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Лещій Н. П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л. В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С. Д. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського», завідувачка СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Галущенко В. І. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Григор'єва Л. В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць (за матеріалами науково-практичної конференції) / редкол. О. І. Форостян та ін. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 295 с.

УДК:376

ББК:74.00

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2023

ДІТИ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Навчання та виховання дітей з психофізичними порушеннями протягом багатьох століть проходило процес трансформації, в пошуках кращої моделі організації освіти людей з особливостями. На сьогоднішній день для організації навчання та виховання дітей з порушеннями психофізіологічного розвитку все більшого поширення набувають інклюзивні моделі навчання, спрямовані на усунення соціальної ізоляції (виключення), спричиненої негативним ставленням.

Інклюзивна модель навчання, спрямована на усунення існуючих бар'єрів для надання освітніх послуг таким дітям. З кожним роком таких дітей стає все більше і більше. Для України інклюзивна освіта – це не тільки педагогічна інновація, а й вимога часу з моменту ратифікації Конвенції ООН про права людей з інвалідністю – одного з міжнародних зобов'язань країни. В країні поступово запроваджуються інклюзивні моделі навчання дітей з особливими освітніми потребами. Підґрунтям і основою, для реалізації є наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання». Сама ж Концепція передбачає комплексний підхід, тобто розв'язання питань у комплексі пов'язаних з нормативно-правовим, навчально-методичним, кадровим забезпеченням інклюзивної освіти.

Якість освіти, безпосередньо є показником розвитку країни в цілому, дуже важливо забезпечити рівний та безбар'єрний доступ до освіти для кожного члена суспільства, зокрема осіб з особливими освітніми потребами, тому реалізація та забезпечення освіти дітей з психофізичними порушеннями в інклюзивних закладах освіти є актуальною проблемою сьогодення, яку необхідно вирішувати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою освіти дітей з психофізичними порушеннями та реалізації освіти в умовах інклюзії, займалось багато вітчизняних науковців: А.Колупаєва, О.Таранченко, Т.Ілляшенко, Л.Шипіцина та ін., праці яких присвячені розкриттю цієї проблеми. Такі науковці, як Т.Ілляшенко, А.Колупаєва, О.Таранченко вважають, що однією з головних умов успішності навчання дітей з психофізичними порушеннями є організація якісної освіти та доступність в освітньому середовищі.

«Діти з особливими освітніми потребами» – поняття, яке широко охоплює всіх дітей, чії освітні потреби виходять за межі загальноприйнятої норми. Воно стосується дітей з порушеннями психофізичного розвитку, зокрема дітей з інвалідністю, дітей із соціально вразливих груп (наприклад, вихованців дитячих будинків) та інших [9, с. 43]. Таких дітей попри особливості варто включати в освітній процес, створювати «Школи для всіх»

- заклади, що об'єднують усіх, враховуючи відмінність, сприяють процесу навчання та відповідають індивідуальним проблемам.

Сучасна соціально-педагогічна наука послуговується терміном «інклюзія» для опису процесу навчання дітей з обмеженими функціональними можливостями в масових загальноосвітніх школах. Часто інклюзію ототожують з інтеграцією, однак вона є місткішим поняттям. Інклюзія прийшла на зміну поняттю «інтеграція». Мета інклюзивної школи – дати всім дітям можливість повноцінного соціального життя, активної участі в колективі, тим самим забезпечуючи найбільш повну взаємодію та турботу один про одного як членів співтовариства [1].

Виклад основного матеріалу дослідження. Варто зазначити, що для дитини з особливими освітніми потребами має створюватись «інклюзивне освітнє середовище». Інклюзивне освітнє середовище — сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей. Тут же доречно, сказати про те, що заклад який створює інклюзивні умови називають — «інклюзивним закладом освіти». Інклюзивний заклад — це заклад освіти, що реалізує інклюзивні підходи, надаючи всім учням змогу здобути досвід, який сприяє подоланню упереджень і дискримінації, формуванню позитивного ставлення до тих, хто відрізняється [2, 3].

Процес інклюзивної освіти для дітей з особливими освітніми потребами та дітей з обмеженими функціональними можливостями в єдиному загальноосвітньому просторі – це незворотній процес на сучасному етапі розвитку суспільства і його гуманістичних цінностей. Разом з тим, цей процес може вважатися повноцінним, якщо забезпечує три неодмінні умови: навчання кожної дитини відповідно до її особливих освітніх потреб та розвитку; можливість дитини відвідувати навчальний заклад, проживаючи в сім'ї, а батькам – виховувати власну дитину; розширення кола спілкування дитини та підвищення її соціальної адаптації. Реалізація цих умов потребує зламу стереотипів і оволодіння новими формами роботи всіма учасниками навчально-виховного процесу [4, с.248].

Вітчизняними вченими такими, як: Л.Будяк, Л. Гречко, А.Колупаєва визначено умови ефективного забезпечення інклюзивної освіти дітей з особливими потребами: 1. Раннє виявлення вад розвитку та проведення корекційної роботи з перших місяців життя; 2. Правильне діагностування розвитку дитини та урахування її можливостей; 3. Психологічна готовність дитини та її батьків до спільного навчання зі здоровими однолітками; 4. Розробка методики включеного навчання залежно від виду дизонтогенезу; 5. Тісна співпраця з батьками, надання їм необхідного мінімуму дефектологічних знань, психотерапевтичної та консультативної допомоги; 6. Відповідна підготовка педагогів загальноосвітніх закладів; 7. Створення спеціального освітнього середовища (необхідне обладнання, охоронний режим тощо); 8. Підготовка дітей із нормативним рівнем розвитку до

взаємодії з ровесниками із психофізичними порушеннями; 9. Забезпечення психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання.

Сьогодні все гостріше постає проблема навчання дітей з психофізичними вадами у масових загальноосвітніх навчальних закладах. Одним із найкращих напрямів вирішення цієї проблеми є інклюзивне навчання, тобто створення додаткових умов для спільного навчання та виховання дітей з обмеженими можливостями здоров'я та дітей без обмежень. За кордоном ці проблеми вирішуються активніше, завдяки більшому досвіду та підготовці порівняно з Україною. Соціальна педагогіка має давні традиції в країнах Європи. Для цього використовуються ефективні практичні результати соціальної політики. Проте в Україні, незважаючи на прийняття законів про громадянські права, діти з функціональними обмеженнями часто стикаються з багатьма суспільними стереотипами і часто вважаються такими, що відрізняються від інших категорій людей.

Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей – всі діти є цінними й активними членами суспільства. Навчання в інклюзивних навчальних закладах є корисним як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для дітей з типовим рівнем розвитку, членів родин та суспільства в цілому. Як свідчать дослідження, в інклюзивних класах (групах) наголос робиться, в першу чергу, на розвиток сильних якостей та талантів дітей, а не на їхніх фізичних або розумових проблемах. Взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами і мотивують їх до цілеспрямованого використання нових знань та вмінь. У більшості випадків дітям просто необхідне доступне викладання, що потребує використання різних методів, які відповідають індивідуальним вимогам, здібностям та особливостям розвитку [2, с.46-47].

Зміст, форми та методи навчання і виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку мають бути корекційно спрямованими. Успіх навчання та корекційно-виховної роботи учнів із психофізичними порушеннями залежить і від правильної організації та здійснення медичного супроводу, а вдале проведення лікувально-профілактичних заходів – від чітко скоординованої діяльності медичних працівників та педагогічного колективу. При порушеннях розумового розвитку відбуваються органічні ушкодження кори головного мозку, наслідок яких – недостатня сформованість всіх складових психіки й, передусім, порушення пізнавальних процесів. Виявляється своєрідність у розвитку відчуття, сприймання, пам'яті, уяви, мовлення, уваги та мовлення [5, с.336].

Висновки. Отже, реалізація та забезпечення якісною освітою дітей з психофізичними порушеннями в інклюзивних закладах освіти, на сьогодні є можливим та може бути цілком успішним. Що буде мати прояв в ефективності освітньої, корекційно-реабілітаційної та лікувально-

профілактичної роботи в інклюзивних закладах, що значною мірою залежить від координації впливу всіх учасників колективу (керівники закладу, педагогів, лікарів, психологів, логопедів, реабілітологів, батьків).

Список використаних джерел:

1. Будяк Л. В. Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Черкаси: Вид. ЧНУ. 2009 р. 90 с.
2. Валентик Н. Інклюзивна освіта: за і проти [Репортаж з Всеукраїнського «круглого столу» «Психолого-соціально-педагогічні аспекти інклюзивної освіти: за і проти»] Директор школи. 2010. № 14-15. С. 45-58.
3. Гречко Л. М. Психологічний супровід дітей молодшого шкільного віку з вадами психофізичного розвитку в умовах інтегрованого навчання: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.08 / Ін-т спец. педагогіки АПН України: К., 2008. 20 с.
4. Дитинство в Україні: права, гарантії, захист. (Збірник документів): ч. 2, К.: АТ Видавництво «Столиця», 1998. 248 с.
5. Ілляшенко Т. Затримка психічного розвитку дітей: причини виникнення та корекція. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: Науково-методичний збірник / За ред. Н. Софій, І. Єрмакова та ін. К.: Контекст, 2000. С. 336.

Форостян О. І., Добрева Р. Р.

КОРЕКЦІЯ ЗАЇКАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Постановка проблеми. Заїкання у молодших школярів є серйозною мовною проблемою, яка може значно вплинути на їхній успіх у навчанні, соціальну адаптацію та психологічний стан. Заїкання - це розлад, який характеризується повторенням звуків, слів, фраз або блокуванням в процесі мовлення. Воно може виникнути в дітей у віці від трьох до семи років, і, якщо не вжити вчасних заходів, стати стійким і негативно вплинути на дитячий розвиток [2]. Один із основних аспектів актуальності проблеми заїкання в молодших школярів - це його вплив на навчання. Діти з заїканням можуть відчувати страх перед читанням вголос, відповіддю на уроках або виразним виступом перед однолітками. Це може спричиняти навчальні труднощі та вплинути на їхню академічну успішність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Заїкання – це мовленнєвий розлад, який може серйозно вплинути на життя дитини та її подальший розвиток. Останні наукові дослідження та публікації спрямовані на зрозуміння більш точних причин та ефективних методів корекції заїкання у молодших школярів. У цій статті ми розглянемо ключові висновки та напрямки робіт у цій області на основі останніх досліджень [3].

Р. М. Боскіс відносить заїкання до мовленнєвої недорозвиненості дітей, називає його захворюванням, «в основі якого лежать мовленнєві труднощі, пов'язані з оформленням більш-менш складних висловлювань, що вимагають фрази для свого вираження». Мовленнєві труднощі, на її думку, можуть викликатися затримками розвитку мовлення (недорікуватість, аграматизми, недостатній запас слів, патологічний розвиток вимови: міжзубна вимова, тахілалія, ринолалія), переходом на іншу мову, випадками патологічного